

1900-talet
i back-
spegeln

Hudiksvalls radiopionjär Birger Ångman i den splitternya radiostudion på Östra skolan i mitten av 1920-talet. Fotot tillhör Hälsinglands museum.

Köpmann bröt tystnaden

HUDIKSVALL

1924 var ett betydelsefullt år för media i Hudiksvall. Då bröts tystnaden i etern med den första radiosändningen, som arrangerades av köpmann Birger Ångman som får anses vara Hudiksvalls radiopionjär.

I dagens mediabrus är det svårt att sätta sig in i vilken sensation det var med en radio även om den var knastrig och av dålig kvalitet. Ångman startade senare också en egen radiostation i Hudiksvall. När han hade bekymmer med finansieringen av radiostationen ordnade han helt enkelt insamling genom att folk fick ringa in pengar och som tack fick de namnen upplästa i radion. Och det gjorde man villigt och glatt för att få den förunderliga upplevelsen att höra sitt eget namn över etern.

Hade firma

Köpmann Birger Ångman drev i början av tjugotalet firman Elektroniska agenturaffären i Hudiksvall. Under 1923 kom det första radioprogrammet i Sverige, men Radiotjänst kom inte igång förrän 1925. Den nya tekniken fascinerade Ångman som redan i januari 1924 tog hem en radiomottagare och började propagera i bygden

för att få den nya tekniken känd. Och det var en produkt som sålde sig själv. Folk var oerhört intresserade av den märkliga radiotekniken.

Den 18 januari 1924 gjorde han sensation genom att hålla radiokonsert i Forsa Folkets Hus. Där kunde den andäktiga publiken "tydligt" via radio höra musik, tal och sång från London, Newcastle och Aberdeen. De som fått plats längst fram i salen kunde till och med höra musik från New York, vilket en närvarande reporter från Hudiksvalls Tidning betecknade som enastående i sitt referat från evenemanget.

Historiskt ögonblick

Och det var onekligen ett historiskt ögonblick. Det man fick uppleva var början på det nya media- och informationssamhället och innan seklet var till ända hade den nya mediatekniken knutit samman jordens kontinenter. Människorna som samlats för att höra den första radioutsändningen i Forsa Folkets Hus för 75 år sedan kunde knappast ana att man några generationer senare inte bara skulle kunna höra nyheter tvärs över jorden, utan att till och med kunna se och följa händelser som utspelas samtidigt i vilket annat hörn av jorden som helst.

Utsändningen i Sörforsa och

liknande demonstrationer runt om i bygderna ledde till att folk började skaffa sig radioapparater. Redan in på år 1925 fanns det omkring 1 500 radiomottagare i Hudiksvall med omnejder. Och ändå var det inte precis några märkliga saker som man kunde ratta in. Vid en demonstration i Hällans församling hördes mest tjut och någon röst som nämnde ordet Aberdeen. Folk förstod ingenting, men var ändå imponerade.

När intresset för radion väckts på orten tog Birger Ångman initiativ till startandet av Hudiksvalls Radioförening. Den kom i gång redan på våren 1926 och ordförande var självaste borgmästare Harald Rissler. Med i föreningen fanns många av stadens mera prominenta invånare.

Bland medlemmarna i föreningen samlades in drygt 7 000 kronor att använda till sändaranläggningen. Föreningen fick helt gratis låna lokaler på Östra skolan och intill skolan byggdes en 40 meter hög radiomast.

Provspelningar igång

I juli 1926 genomfördes provspelningar och enligt samstämmiga rapporter hördes utsändningarna tämligen klart i kristallmottagare i bland annat Iggesund, Hög och på Malnbaden. Till och med i Norrala lyckades en äga-

re till kristallmottagare få in sändningarna från Hudiksvall, medan man i Stocka inte uppfattat ens ett ljud trots att man till och med försökt med en lampmottagare.

Invigningsprogram

Den 8 oktober 1926 kom stationens invigningsprogram som inte bjöd på någon lättäm underhållning. Borgmästaren höll tal och lektor Hugo Larsson hade föredrag om Marseljäsen. En hornmusikkår spelade marscher och sångarförbundet framförde bland annat Sveriges Flagg.

Varje tisdag höll man därefter lokalprogram och det var alltså innan riksprogrammen började med dagliga utsändningar.

Under pionjärtiden hände vid ett tillfälle under pågående utsändning att en telefonist bröt in i sändningen för att bryta för rikssamtal.

Då hörde man Ångmans stämma dåna i etern: "Det ger fröken tusan i. För på denna ledning har vi radio."

En söndagseftermiddag skulle stationen sända idrottsnyheter från Hälsingland och en köpmann Rylander hade fått förtroendet som uppläsare. Det gick tydligen inte så bra som han tänkt sig och då föredragningen var klart drog han obetänksamt till med: "Det

gick fan så knaggligt det här". Något som också gick ut i sändningen till lyssnarnas förtjusning.

Televerket byggde eget

Antalet radiolicenser ökade kraftigt i Hudiksvallsområdet under de här åren. Vid utgången av år 1935 hade drygt 5 500 hushåll löst licensavgiften.

Samma år började också Kungliga Telegrafverket uppförandet av en ny radiostation i staden. Den började sina sändningar i oktober 1935, då den gamla stationen tystnade. Den gamla radiostationen trädde i likvidation och upplöstes år 1939. Kvar i Hudiksvall finns dock både radiomasterna och det lilla gröna hus som byggdes 1935. Förslag har väckts om att byggnadsminnesförklara den gamla radiostationen på västerstan.

Det förtjänar påpekas att det allmänna radiointresset i Hudiksvall ledde fram till etableringen av en radiofabrik som var verksam en tid på fyrtioalet. Den låg alldeles intill Köpmanberget, berättar industrihistoriker Jan Lundell vid Hälsinglands museum.

Lennart Ersson

Källa: Historik över Hudiksvalls Radiostation. Gunnar Ahl 1947.

Radiostationen i Hudiksvall byggdes på trettioalet och finns fortfarande kvar. Det har väckts förslag om att byggnadsminnesförklara radiohuset och tillhörande masterna. Foto: Stefan Westerlund.

Radiostudion var ytterst spartansk och enkel. Men i den här miljön direktsändes alltså lokala program varje tisdag på tjugotalet. Programutbudet var i stor utsträckning föredrag och klassisk musik. Fotot tillhör Hälsinglands museum.